

het

noordbrabants
museum

jaarverslag
2016

Inhoud

Woord vooraf	03
Bericht van de Raad van Toezicht	05
Jheronimus Bosch - Visioenen van een genie	08
Bezoekers	12
Tentoonstellingen	15
Educatie	18
Collectie	21
De onderneming	23
Financiële gegevens	26
Bijlagen	29
Aanwinsten	29
Uitgaande bruiklenen	29
Toezicht en directie	30
Culturele samenwerking	31
Partners	32
Colofon	33

Woord vooraf

2016 mogen we wel het meest bijzondere jaar uit de 180-jarige geschiedenis van Het Noordbrabants Museum noemen. Het was het jaar van Bosch. Ondanks de jarenlange voorbereiding hadden zelfs de meest nauw betrokkenen niet durven hopen dat het succes van *Jheronimus Bosch – Visioenen van een genie* zo groot zou zijn: de superlatieven waarmee erover werd gesproken in de pers, de aantallen bezoekers, de boost aan de regionale middenstand en het toerisme. In dit Boschjaar is 's-Hertogenbosch definitief en internationaal verbonden aan zijn grootste zoon en heeft Bosch zijn plek ingenomen in de eregalerij van de Nederlandse kunstgeschiedenis, naast grootheden als Rembrandt, Vermeer, Van Gogh en Mondriaan.

Het team van wetenschappers en technici dat meewerkte aan het Bosch Research and Conservation Project, de provincie Noord-Brabant, de gemeente 's-Hertogenbosch, de Stichting Jheronimus Bosch 500, de sponsors, de bruikleengevers, alle vaste en tijdelijke medewerkers van Het Noordbrabants Museum... de lijst van organisaties en mensen die hebben bijgedragen aan het succes van *Jheronimus Bosch – Visioenen van een genie* is groot. Samen mogen wij trots zijn. Want als de tentoonstelling iets duidelijk heeft gemaakt, is het wel dat we met een goed idee, met durf en volharding en in samenwerking met velen zelfs in een internationaal gezien klein museum iets onvoorstelbaars voor elkaar kunnen krijgen.

Maar 2016 was meer dan alleen *Jheronimus Bosch – Visioenen van een genie*. Tentoonstellingen als *Jan Fabre. Tribute to Hieronymus Bosch in Congo*, *Van Eyck, Brueghel, Jordaens. Meesterwerken uit Roemenië* en *In de ban van Bosch* maakten het Boschjaar compleet en brachten het museum steeds weer aandacht én bezoekers. En dat was niet alles. Samen met partnerschool de Bolster, De Cultuur Loper en Erfgoed Brabant lanceerden wij in oktober *Mijn Verhaal van Brabant*, een doorlopende leerlijn erfgoededucatie voor het primair onderwijs. Eind 2016 ging bovendien een lang gekoesterde wens in vervulling met de aankoop van een bijzondere aquarel van Vincent van Gogh uit zijn Brabantse periode.

Ondanks die successen is dit geen moment om achterover te leunen, maar een moment om kritisch naar onszelf te kijken en naar onze kansen en bedreigingen. De afgelopen jaren zijn wij, vanwege de uitbreiding en herinrichting van het museum en vanwege de Boschtentoonstelling, bezocht door recordaantallen bezoekers. Het vertrouwen van onze stakeholders is groot, de expertise én het zelfvertrouwen van de organisatie zijn gegroeid, er zijn goede samenwerkingsrelaties met belangrijke partners en onze bekendheid bij het Nederlandse publiek, buitenlandse musea en potentiële partners is groter dan ooit. De ervaring van andere musea leert ons echter dat zonder ambitie en bijstelling van het beleid het aantal bezoekers onvermijdelijk zal teruglopen. In het najaar van 2016 hebben wij dan ook nieuw beleid geformuleerd om het succes van de afgelopen jaren te continueren. Zowel de provincie Noord-Brabant als de gemeente 's-Hertogenbosch hebben inmiddels ingestemd met onze plannen. In 2016 hebben wij grootse verwachtingen kunnen waarmaken en dat blijven we graag doen.

Rest mij eenieder te bedanken voor dit bijzondere jaar. Dank, voor de bruiklenen, voor het meedenken, voor de gezamenlijke inspanningen om van 's-Hertogenbosch in 2016 een bruisende Boschstad te maken, voor ieders enorme inzet. Het was een jaar om nooit meer te vergeten.

Charles de Mooij
directeur Het Noordbrabants Museum

Bericht van de Raad van Toezicht

In 2016 leek 's-Hertogenbosch even het middelpunt van de wereld: de herdenking van het 500ste sterfjaar van zijn wereldberoemde zoon Jheronimus groeide uit tot een evenement van internationale proporties. Centraal daarin stond de tentoonstelling *Jheronimus Bosch – Visioenen van een genie*. We mogen constateren dat deze expositie alle verwachtingen heeft overtroffen en Het Noordbrabants Museum stevig op de kaart heeft gezet. Als Raad van Toezicht zijn wij dan ook bijzonder trots op dit resultaat, dat een basis kan vormen voor een verdere ontwikkeling van het museum.

De Raad van Toezicht kwam in 2016 zes maal in vergadering bijeen. Tijdens deze bijeenkomsten werd uiteraard gesproken over de reguliere bedrijfsvoering, maar ook was er veel aandacht voor de impact van de Boschexpositie op de organisatie en voor de samenwerking met de partners, in het bijzonder de Stichting Jheronimus Bosch 500. Naast de vier gebruikelijke kwartaalvergaderingen werden twee extra bijeenkomsten gehouden. Zo werd in mei een extra vergadering gewijd aan de evaluatie van de Boschexpositie. Daarnaast boog de Raad van Toezicht zich over de toekomststrategie van het museum: in november kwam de Raad bijeen om intensief met de directie te spreken over de nota *Nieuwe ambities voor Het Noordbrabants Museum*. Deze nota verwoordt de ambities voor de komende jaren en het streven van de directie om, voortbouwend op het succes van de afgelopen jaren, het museum robuuster en nog succesvoller te maken.

Vanzelfsprekend toonden de leden van de Raad in 2016 ook anderszins hun betrokkenheid. Zowel de voorzitter als andere individuele leden dienden de directeur waar nodig van advies en vergezelden hem bij het overleg met subsidiënten en samenwerkingspartners. Ook waren zij veelvuldig aanwezig bij diverse openingen en belangrijke evenementen.

In mei vond een functioneringsgesprek plaats met directeur/bestuurder Charles de Mooij. De Raad concludeert dat hij Het Noordbrabants Museum op professionele wijze leidt. Grote waardering is er voor de manier waarop hij met zijn team een prachtige, internationaal hogelijk gewaardeerde tentoonstelling heeft weten neer te zetten en zonder noemenswaardige problemen meer dan 400.000 bezoekers ontving. Tevens is er veel vertrouwen in zijn ambitieuze plannen voor de komende jaren. Conform de Code Cultural Governance heeft de Raad overigens ook het eigen functioneren geëvalueerd. Vanwege het belang van de eerder genoemde ambitienota en de consequenties hiervan voor het beleid, heeft de Raad van Toezicht besloten het aftreden van twee leden met een jaar op te schorten.

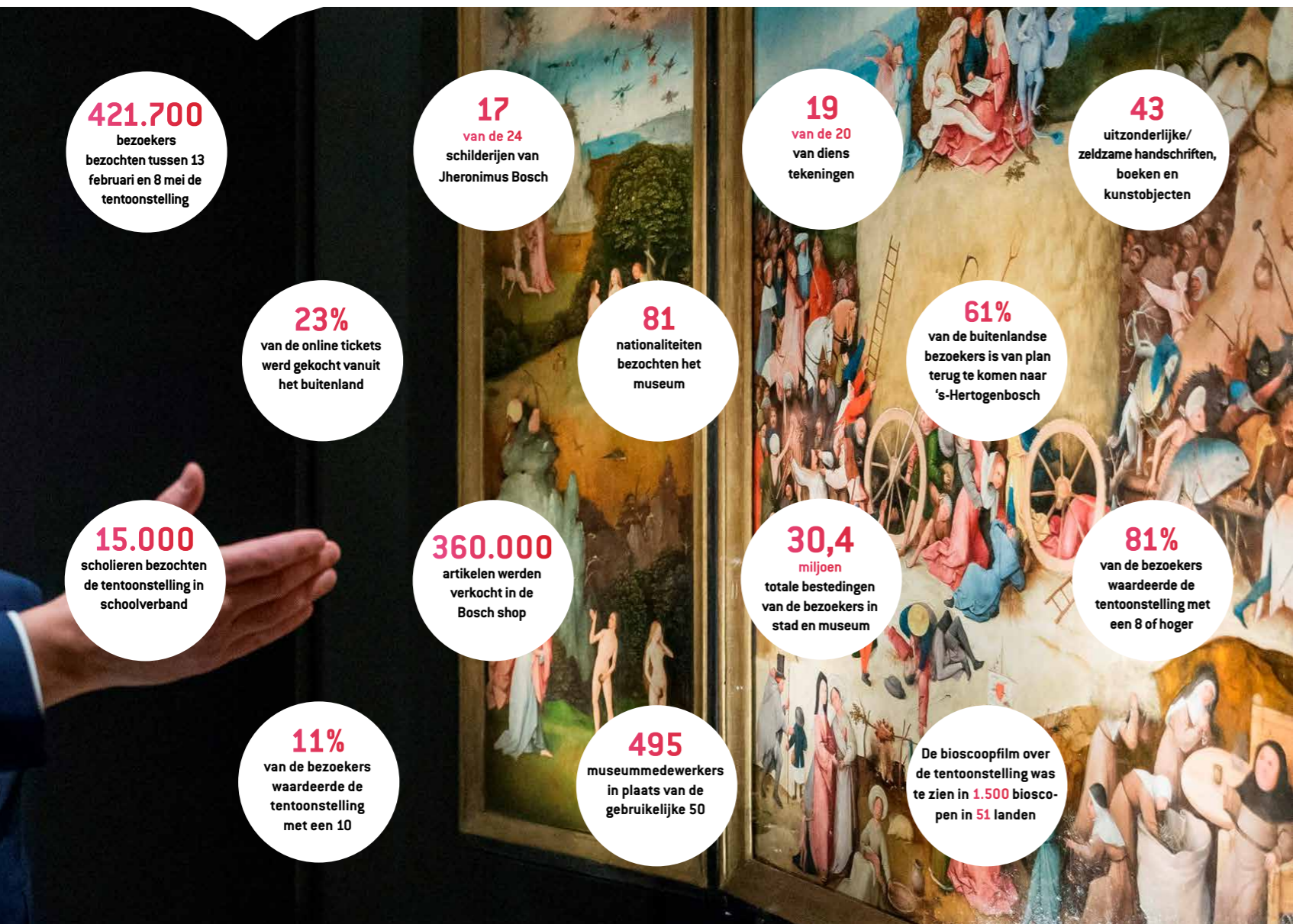
Als Raad van Toezicht hebben wij geconstateerd dat directie en medewerkers van Het Noordbrabants Museum in dit bijzondere jaar hun veerkracht hebben getoond, door gezamenlijk de schouders te zetten onder een bijzonder project en alle verrassingen en onverwachte uitdagingen creatief en energiek het hoofd te bieden. Daarnaast verloren zij de dagelijkse gang van zaken en de voortgang niet uit het oog, waardoor ook de overige projecten de aandacht kregen die deze verdienden. 2016 was in veel opzichten een succesvol en memorabel jaar. Verwachtingsvol kijken wij uit naar het volgende.

Harry Hendriks

voorzitter Raad van Toezicht Het Noordbrabants Museum

Jheronimus Bosch - Visioenen van een genie

Bosch in de prijzen

- Global Fine Art Award 2016, in de categorie 'Best Renaissance, Baroque, Old Masters, Dynasties – solo artist'
- GFAA Youniversal award 2016
- Apollo Award 2016, in de categorie 'Exhibition of the Year'
- EuroNederlander van het Jaar (Charles de Mooij en het team van Het Noordbrabants Museum)
- Nederlandse Dataprijs (Bosch Research and Conservation Project)
- De Nationale Evenementenprijzen 2016, in de categorie 'Publieksevenement van het jaar' (manifestatie Jheronimus Bosch 500)

- Gouden Giraffe 2016, in de categorie Brand Events (opening van de tentoonstelling door Artishock events & marketing)
- Bonk award, in de categorie Marketingcommunicatie/reclame (totaalcommunicatie en merkontwikkeling Jheronimus Bosch 500 van Studio Kluif) en in de categorie Corporate communicatie/extern (Welkom thuis, Jheronimus! van Arthur & Brent)
- Nominatie Top 19 Nederlandse Contentmarketing, MarketingTribune

Citaten uit de media

"One of the most important exhibitions of our century ***"**
— The Guardian

"Een formidabele kunsthistorische reünie ***"**
— NRC Handelsblad

"Laissez tout tomber, prenez votre bâton de pèlerin, et partez pour 's-Hertogenbosch!"
— Le Monde

"One helluva homecoming"
— The New York Times

"Het mooiste uit de hel"
— De Standaard

"Jérôme Bosch, comme vous ne l'avez jamais vu"
— La Libre Belgique

"C'est l'exposition de l'année"
— Beaux Arts Magazine

"Mysterieus, fonkelend en mateloos fascinerend ***"**
— de Volkskrant

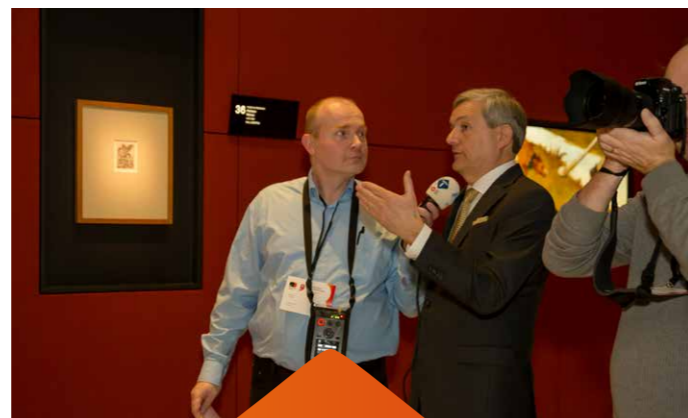
"A once-in-a-lifetime-show"
— Financial Times

"A remarkable curatorial feat"
— The Wall Street Journal

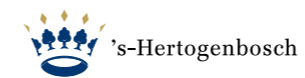
"Modern, not medieval"
— The Sunday Times

Reacties op sociale media

Subsidiënten, partners en sponsors

Bezoekers

Bezoekers bereiken

Nationaal maar ook internationaal kon men niet om Bosch heen, zo aanwezig was de tentoonstelling in de media. Dit was het resultaat van een jarenlange voorbereiding, met roadshows naar onder andere München, Londen en Parijs (in samenwerking met Stichting Jheronimus Bosch 500, het Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen en het Engelse PR-bureau Bolton & Quinn), een uitgekiende persbenadering met in februari twee exclusieve previews voor nationale en internationale pers, specials gepubliceerd door NRC Handelsblad, Brabants Dagblad, Kunstschrift, Connaissance des Arts en Dada en de inzet van een mid-delenmix bestaande uit posters, folders, (online) advertenties, tv- en radiospots en sociale media. Daarnaast startten wij als onderdeel van de online ticketshop met e-mailmarketing: bezoekers werden voor hun bezoek op de hoogte gebracht van praktische zaken en geprikkeld om het meeste uit hun museumbezoek te halen, achteraf werd hen gevraagd mee te werken aan publieksonderzoek en in specifieke gevallen werden ze geïnformeerd over eventuele hinder rondom hun bezoek (vervoer, spoorwerkzaamheden, feestdagen). Hierop hebben we veel positieve feedback ontvangen. Vanwege de Boschtentoonstelling is het aantal ontvangers van de e-mail nieuwsbrief substantieel gegroeid: van 3.000 naar 60.000. Met de komst van een medewerker Online konden wij intensiever aanwezig zijn op sociale media kanalen zoals Facebook, LinkedIn en Twitter en sinds oktober ook op Instagram. De online doelstellingen werden dan ook ruimschoots behaald: het aantal volgers op Facebook groeide met 6.397, op Twitter met 1.682 en op LinkedIn met 282 personen. De trailer van de Boschtentoonstelling en de slotfilm op YouTube werden samen meer dan 38.000 keer bekeken. Over de communicatie rondom de Boschtentoonstelling verscheen een aparte publicatie. Na Bosch was het de uitdaging de aandacht vast te houden. Ter gelegenheid van de tentoonstellingen van de collectie Brukenthal, *Jan Fabre*, *Claire Morgan* en *In de ban van Bosch* verschenen onder meer radio- en tv-spots in een nieuwe opzet, waarbij onze

kernwaarde Brabantse gastvrijheid tot uitdrukking kwam in hoofdrollen voor medewerkers van het museum. Met de lancering van de nieuwe corporate website in juni werd de e-mail nieuwsbrief in een nieuw jasje gegoten. De aankoop van *De tuin van de pastorie te Nuenen* van Vincent van Gogh leidde tot veel media-aandacht, met een goed bezochte persbijeenkomst maar ook een uitnodiging aan het Brabantse publiek om het werk op 10 december gratis te komen bekijken. Hieraan gaven meer dan 2.000 mensen gehoor.

Bezoekers en waardering

Jheronimus Bosch – Visioenen van een genie werd bezocht door 421.700 bezoekers. Van de online tickets werd 28% besteld door bezoekers uit Noord-Brabant en 23% door bezoekers uit het buitenland. De expositie was voor veruit de meerderheid (8 van de 10) van de bezoekers dé reden om naar 's-Hertogenbosch te komen. 81% van de bezoekers beoordeelde de expositie met een 8 of hoger; 11% zelfs met een 10. De bezoekers waren niet alleen onder de indruk van de expositie zelf, maar ook van de gastvrijheid en servicegerichtheid in het museum. Het laagst gewaardeerd werd de drukte op zaal, al was dit natuurlijk ook een gevolg van het succes van de tentoonstelling. In totaal ontving Het Noordbrabants Museum dit jaar 511.690 bezoekers. In de tweede helft van het jaar werd de tentoonstelling *Claire Morgan. The Sound of Silence* opvallend goed gewaardeerd: 95% van de bezoekers beoordeelde deze tentoonstelling als zeer goed of uitstekend. Het museum in het algemeen werd door 74% van de bezoekers beoordeeld als zeer goed of uitstekend. We zien in deze periode ook weer veel regulier museumpubliek, met 63% Museumkaarthouders. 10% van de bezoekers bestond uit jongeren, die het museum al dan niet in schoolverband bezochten.

Toekomstig bezoek en spin-off voor de stad

Hendrik Beerda Brand Consultancy voerde in 2016 in opdracht van Het Noordbrabants Museum een merkanalyse uit. De belangrijkste conclusie uit dit onderzoek is dat de merkkracht van het museum de afgelopen drie jaar met 26% groeide, maar ook dat er onder de Brabantse bevolking op dit terrein nog veel winst is te boeken. De Jheronimus Boschtentoonstelling heeft juist op dit punt een positieve invloed. Uit het bezoekersonderzoek van de Jheronimus Boschexpositie van TNS NIPO blijkt dat 87% bezoekers van de tentoonstelling graag terugkomt voor een nieuwe tentoonstelling. De expositie heeft ook geleid tot de intentie de stad in de toekomst opnieuw te bezoeken. Maar liefst 92% van de Nederlanders buiten de provincie Brabant geeft aan 's-Hertogenbosch nog een keer te gaan bezoeken en ook onder buitenlanders is het percentage hoog (61%). Uit het onderzoek van TNS NIPO blijkt verder dat bezoekers van de Boschtentoonstelling in de stad en het museum gemiddeld € 80 per persoon besteedden, in totaal zo'n € 32 miljoen. Hiervan profiteerde met name de horeca, maar ook aan winkelen en overnachtingen werd een aanzienlijk bedrag uitgegeven. Hetzelfde onderzoek laat zien dat de expositie sterk heeft bijgedragen aan een positief beeld en imago van Jheronimus Bosch. Hiermee kan Bosch ook in de toekomst van grote waarde zijn als boegbeeld van 's-Hertogenbosch en Het Noordbrabants Museum.

Tentoonstellingen

Vijf eeuwen na zijn dood was 2016 het jaar van Jheronimus Bosch. Dit werd natuurlijk gevierd met de overzichtstentoonstelling met zijn werken in Het Noordbrabants Museum, maar vormde ook aanleiding voor de manifestatie Jheronimus Bosch 500 met tal van activiteiten in 's-Hertogenbosch en Noord-Brabant. Onder de noemer *Bosch Grand Tour* presenteerden zeven Brabantse musea in vier steden een programma met dertien tentoonstellingen geïnspireerd op het werk van Jheronimus Bosch. Het Noordbrabants Museum participeerde hierin met drie tentoonstellingen.

Jheronimus Bosch – Visioenen van een genie **13 februari t/m 8 mei 2016**

De groots opgezette overzichtstentoonstelling van Jheronimus Bosch was gebaseerd op het meest omvangrijke en internationale onderzoek dat ooit is gedaan naar het relatief kleine oeuvre van Bosch: het Bosch Research en Conservation Project (BRCP). Hierbij werd nauw samengewerkt met wetenschappers van met name de Radboud Universiteit Nijmegen. Het leeuwendeel van de door Bosch nagelaten schilderijen en tekeningen werd in deze expositie getoond; nooit eerder keerden zoveel werken van Jheronimus Bosch terug naar 'zijn' stad 's-Hertogenbosch. Zo'n 421.700 mensen bezochten de tentoonstelling, die door de Britse krant *The Guardian* werd omschreven als 'een van de belangrijkste tentoonstellingen van de eeuw'.

Jan Fabre. Tribute to Hieronymus Bosch in Congo **11 juni t/m 18 september 2016**

De Belgische kunstenaar Jan Fabre (Antwerpen, 1958) maakte tussen 2011 en 2013 een serie monumentale 'mozaïekpanelen' van dekschildjes van de juweelkever getiteld *Tribute to Hieronymus Bosch in Congo*. De reeks maakt deel uit van zijn kritische reflecties over het koloniale verleden van België, een thema dat sinds 2002 veelvuldig voorkomt in zijn werk. Fabre maakt hierbij gebruik van de beeldtaal uit de schilderijen van Jheronimus Bosch. 22 panelen uit de serie werden tentoongesteld. Tevens ging Fabre een eigenzinnige dialoog aan met de vaste collectie in het museum en creëerde hij met sierlijke vogelsculpturen in de Tuingalerij een eigen interpretatie van de *Tuin der Lusten*.

Partnerscholententoonstelling **11 juni t/m 18 september 2016**

Net als kunstenaar Jan Fabre maakten leerlingen van onze partnerscholen mozaïeken van originele materialen. Tegels met delen van het ontwerp voegden ze samen tot één groot kunstwerk per school. Daarin verwerkten ze de beeldtaal van Jheronimus Bosch, gekoppeld aan een actueel maatschappelijk thema: de vluchtelingen crisis. Het resultaat werd getoond in onze partnerscholententoonstelling.

Van Eyck, Brueghel, Jordaens. Meesterwerken uit Roemenië **18 juni t/m 9 oktober 2016**

Te zien waren vijftig topstukken afkomstig van het Brukenthal Museum in Sibiu, Roemenië. De collectie van het Brukenthal Museum is aangelegd door Baron Samuel von Brukenthal (1721-1803) en bevat meesterwerken uit diverse Europese schilderscholen. Vlaamse primitieven, maar ook Zuid-Nederlandse en Hollandse meesters uit de 15de tot 17de eeuw. Samen met Bosch brachten zij de schilderkunst van de Lage Landen op het allerhoogste niveau. De meeste werken waren niet eerder in Nederland tentoongesteld. Tot de selectie behoorde de bruikleen *Man met een blauwe tulband* van Jan van Eyck, in Vrij Nederland bejubeld als "het mooiste blauw van de wereld".

Foto: bymarjo

Claire Morgan. The Sound of Silence
8 oktober 2016 t/m 8 januari 2017

In samenwerking met de Renschdael Art Foundation toonde Het Noordbrabants Museum in het najaar het fascinerende werk van de jonge Noord-Ierse kunstenaar Claire Morgan (Belfast, 1980). In haar sculpturen en tekeningen verkent Morgan de kwetsbare verhouding tussen de mens en zijn natuurlijke leefomgeving. Zij verwerkt daarvoor organische materialen zoals zaden, insecten, vogels, grotere dieren en afgedankte plastic zakken in monumentale geometrische vormen die lijken te zweven. Haar eerste museale solotentoonstelling in Nederland was een groot succes. Bezoekers waren geïntrigeerd en haar betoverende kunst sprak tot de verbeelding. De gedichtenwedstrijd bij de tentoonstelling, georganiseerd in samenwerking met Literair Productiehuis Wintertuin, resulteerde in meer dan 120 inzendingen.

Brabantse Nieuwe: Angela van Rosmalen
10 oktober t/m 27 november 2016

Angela van Rosmalen (’s-Hertogenbosch, 1972) woont en werkt in ’s-Hertogenbosch. Zij studeerde in 1996 af aan de Academie Beeldende Kunsten in Maastricht in de vrije richting, waarbij zij zich toelegde op Monumentale Vormgeving. Van Rosmalen maakt tekeningen en schilderijen met een verhalend karakter. Architectuur en het dierlijke in de mens zijn onderwerpen die haar fascineren en als een rode draad door haar werk lopen. In mei en juni 2016 verbleef zij, ter voorbereiding op de expositie in Het Noordbrabants Museum, als *artist in residence* in de voormalige woon- en werkomgeving van Leon Adriaans (een samenwerking van de Stichting Leon Adriaans, Brabants Landschap en Het Noordbrabants Museum).

In de ban van Bosch. Pieter Bruegel, Thé Tjong-Khing, Jan Fabre en Gurt Swanenberg
29 oktober 2016 t/m 29 januari 2017

In deze tentoonstelling bracht Het Noordbrabants Museum vier generaties kunstenaars bijeen van wie het werk sterk is beïnvloed door Jheronimus Bosch. De expositie toonde de complete series en zelden getoonde prenten van Pieter Bruegel van de zeven hoofdzonden en -deugden, in combinatie met een eigentijdse interpretatie van de zeven hoofdzonden door Gurt Swanenberg (’s-Hertogenbosch, 1976). Daarnaast lieten wij dertig originele tekeningen en voorbereidende schetsen zien uit *Bosch. Het vreemde verhaal van Jeroen, zijn pet, zijn rugzak en de bal...*, het kinderboek dat Thé Tjong-Khing (Purworedjo, 1933) maakte in het Boschjaar. Ook toonden wij het nieuw ontwikkelde, monumentale wandtapijt *De Strijdolifant*, een moderne interpretatie van het gelijknamige verloren gegane 16de-eeuwse wandtapijt naar een schilderij van Jheronimus Bosch. Dit tapijserie werd in opdracht van Het Noordbrabants Museum ontworpen door Jan Fabre en geproduceerd door het TextielLab van het TextielMuseum in Tilburg. De aanwinst werd mede mogelijk gemaakt door de Vrienden van Het Noordbrabants Museum.

In beeld. De keuze van de conservator
29 oktober 2016 t/m 5 februari 2017

Eind 2016 toonden wij een selectie zelden getoonde beelden uit onze collectie moderne en hedendaagse kunst, die vanwege hun formaat en voorstelling moeilijk in te passen zijn in de vaste collectie en daardoor niet vaak zichtbaar voor publiek. In de trapeziumzaal, de meest sculpturale zaal van het museum, presenteerden wij kunstwerken van onder anderen Henk Visch, Willem Jan Kersten, Pieter Laurens Mol, Maria Roosen en Mark Manders. De werken werden geselecteerd op basis van hun relevantie binnen het persoonlijke oeuvre van de kunstenaars. De expositie was tevens een ode aan de in februari 2016 overleden conservator Maureen Trappeniers, die met de getoonde aankopen haar stempel drukte op de collectie.

Brabantse Nieuwe: Robin Gerris
29 november 2016 t/m 25 februari 2017

Robin Gerris (Bergen op Zoom, 1988) verzamelt oude foto's. Deze intuïtief gekozen foto's bewerkt en vernietigt hij met behulp van verschillende computerprogramma's om ze daarna op zeer verschillende dragers over te zetten. Hierdoor ogen de kunstwerken onscherp, beschadigd en ruig. Gerris vergelijkt het resultaat met langzaam verdwijnende herinneringen. De keuze van de foto is afhankelijk van de drager waarop de foto wordt gereproduceerd. Dit kan (oud) hout, gips of jute zijn. De situaties die afgebeeld worden, hebben vaak een bevreemdend karakter.

Educatie

Scholieren en Bosch

De interesse in het speciaal voor *Jheronimus Bosch – Visioenen van een genie* ontwikkelde onderwijsdrieluik was zo groot dat de beschikbare plaatsen in december 2015 al waren vergeven. Maar liefst 15.000 leerlingen uit primair en voortgezet onderwijs bezochten de tentoonstelling, een logistieke operatie op zich in alle bezoekersdrukke. Er waren veel complimenten voor onze museumdocenten die, in samenwerking met het Kröller-Müller Museum opgeleid in 'Filosoferen met kunst', veel ruimte lieten voor vragen en eigen inbreng. Verrassend genoeg was er veel vraag naar het lesmateriaal van scholen die de tentoonstelling niet bezochten, ook vanuit België en Duitsland. Gedurende het hele jaar was er binnen en buiten 's-Hertogenbosch voor scholen een gevarieerd aanbod te vinden op bosch500educatie.nl, zoals de schoolmusical *Ik zie, ik zie, wat jij niet ziet*, een initiatief van Stichting Jheronimus Bosch 500, partners Rabobank en VSBfonds en ontwikkeld door Albert Verlinde Producties (en afgenomen door 500 scholen) en het interactieve animatie- en gameproject BoschPlay van Bureau Babel. De samenwerking met Bureau Babel en de diverse educatieve aanbieders was goed; er werd actief naar elkaar doorverwezen. Het lijkt erop dat de tentoonstelling met alle activiteiten en de alomtegenwoordigheid in de media (bijvoorbeeld ook in het schooltv-weekjournaal en Het Klokhuis) heeft kunnen bijdragen aan een laagdrempeliger gebruik van kunst in het onderwijs.

Verdieping voor volwassenen

Voor volwassenen waren er bij de Boschtentoonstelling lezingen, onder meer aangeboden via de Vrije Academie en bezocht door 8.000 belangstellenden. Maar ook binnen de tentoonstelling zelf waren er volop educatieve middelen die meer inzicht gaven in Bosch en zijn werken, zoals de introductiefilm, films met extreme uitvergrotingen van diverse lagen in de schilderijen, gefotografeerd voor en door het Bosch Research and Conservation Project, films over de restauratie van Bosch' werken, de gratis bijschriftenboekjes in zeven talen, de audiotour en de app met verdiepende informatie om in het museum of thuis nog eens te bekijken. De inzet van al deze middelen had een aantoonbaar positief effect op de bezoekersbeoordeling over de tentoonstelling. Natuurlijk verscheen bij de tentoonstelling een fraai geïllustreerde catalogus in vier talen, alsmede een Catalogue Raisonné voor de geïnteresseerden in het onderzoek.

Familie-aanbod door het jaar heen

De gratis rondleidingen op zondagmiddag zijn gewild en vaak volgeboekt, maar ook de betaalde groepsrondleidingen zijn populair. In totaal werden in het tweede halfjaar na Bosch 182 rondleidingen gegeven. Maar liefst 465 (jonge) deelnemers waren creatief in 38 workshops op de laatste zondag van de maand en in de schoolvakanties. Bijzonder was de workshop bij de tentoonstelling van Claire Morgan, waar kleine mobiles werden gemaakt en gefotografeerd met opgezette dieren van het Natuurmuseum Brabant. De gedichtenwedstrijd georganiseerd in samenwerking met Literair Productiehuis Wintertuin was een geslaagde cross-over (en leidde verrassend genoeg tot twee gedichten van kinderen in de top drie). De familiespeurtochten die we ontwikkelden bij de tentoonstellingen van de collectie Brukenthal en Jan Fabre werden door 4.000 kinderen gebruikt. *Van Eyck, Brueghel, Jordaens* had op zaal een tekentafel; bij Jan Fabre konden kinderen zelf mozaïeken maken, lezen over onder andere kevers in de leeshoek en er was een speciale 'weetjeswand' (die overigens ook door volwassenen erg werd gewaardeerd). Bij *In de ban van Bosch* konden kinderen gebruikmaken van de speciale gratis app 'Zeven Zonden tour'. Kunstenaar Gurt Swanenberg gaf bij deze tentoonstelling een speciale workshop. Thé Tjong-Khing inspireerde kinderen tot het maken van eigen stripverhalen en gaf twee tekenlessen, waaronder één speciaal voor de Vrienden en hun (klein)kinderen, beide goed bezocht en bijzonder gewaardeerd. Bij de tentoonstellingen van de collectie Brukenthal en Claire Morgan verscheen een catalogus; bij die van Gurt Swanenberg een magazine.

Scholieren en studenten

Buiten de Boschtentoonstelling werden aan primair en voortgezet onderwijs 75 museumlessen en 95 onderwijsrondleidingen gegeven. *Mijn Verhaal van Brabant*, een nieuwe doorlopende leerlijn erfgoodeducatie voor groep vier en acht van het primair onderwijs die wij ontwikkelden in samenwerking met partnerschool De Bolster, De Cultuur Loper en Erfgoed Brabant, is bij presentatie goed ontvangen door de onderwijs-cultuurintermediairs. In samenwerking met de Muzerije is het programma *Klas en kunst* aangevuld met een optioneel museumbezoek ter inspiratie. Daarnaast werkten wij in 2016 ook weer mee aan Museuminspecteurs (gemiddelde score: 8,1), Museumchatjes van Erfgoed Brabant, Sjak (de VMO-cultuurspeeddate) en de Uitlokdag voor HAVO/VWO-scholieren (de beide laatste in samenwerking met Bureau Babel). In het kader van Ondernemend Onderwijs maakten studenten van Pabo Den Bosch een museumles voor kinderen. 90 studenten van de opleiding Communication and Multimedia Design van Avans Hogeschool maakten veertien prototypes om in het museum mobiele interactie te bevorderen. Deze initiatieven zijn niet alleen belangrijk omdat zij een nieuwe generatie docenten en ontwikkelaars in aanraking brengen met kunst, maar ook omdat zij ons kunnen inspireren met nieuwe, soms verrassende zienswijzen.

vicarage at Nuenen,
er 1885
aper, 38 x 49 cm

other autumn study of
rden at home.' Vincent
his to his brother Theo
of November 1885.
d the

Collectie

Aanwinsten

Een bijzondere aanwinst was het wandtapijt dat in opdracht van Het Noordbrabants Museum werd ontworpen door Jan Fabre en werd geproduceerd door het TextielLab van het TextielMuseum in Tilburg. Fabre gaf hierbij een eigen interpretatie van het verloren gegane 16de-eeuwse wandtapijt *De Strijdolifant* dat destijds werd gemaakt naar een schilderij van Jheronimus Bosch. De aankoop werd mede mogelijk gemaakt door de Vrienden van Het Noordbrabants Museum. Buitengewoon gelukkig ook was Het Noordbrabants Museum met de aankoop van *De tuin van de pastorie te Nuenen*, een kleurrijke aquarel van Vincent van Gogh, die hij schilderde in zijn Brabantse periode. Het werk kon worden aangekocht met de steun van de BankGiro Loterij, het Mondriaan Fonds, het VSBfonds, de Vrienden van Het Noordbrabants Museum, de Renschdael Art Foundation, Coen Teulings en een anonieme schenker. De aquarel vervult een belangrijke wens uit het collectieplan 2016-2020 en kreeg een plaats in het Van Goghpaviljoen in *Het Verhaal van Brabant*.

Aanpassingen in Het Verhaal van Brabant

Uit particulier bezit kreeg Het Noordbrabants Museum een bruikleen geschilderd door een navolger van Bosch: een vroege kopie van het middenpaneel van de *Tuin der Lusten*. Het schilderij was eerder onderdeel van de grote Boschtentoonstelling en werd daarna geïntegreerd in het Jheronimus Boschpaviljoen. Ook het Van Goghpaviljoen, de presentatie die de Brabantse oorsprong van de kunstenaar en zijn grote fascinatie voor het boerenleven toont, werd vernieuwd. De schilderijen *Naaïende vrouw* en *Vrouw met falie* zijn toegevoegd, beide bruiklenen die door het Van Gogh Museum in Amsterdam ter beschikking zijn gesteld in het kader van een langdurige samenwerking, en natuurlijk sinds december ook het door ons aangekochte *De tuin van de pastorie te Nuenen*. Daarnaast is in *Het Verhaal van Brabant* nu ook een schilderij te zien van Hendrick de Meijer, landschapsschilder uit de Gouden Eeuw. Het werk, een bruikleen uit het Rijksmuseum in Amsterdam en gerestaureerd met steun van het Hendrik Muller Fonds, toont de uittocht van de Spaanse troepen uit Breda [1637]. Ook enkele andere werken werden gerestaureerd met steun van stichtingen en particulieren.

Digitale ontsluiting

Met de lancering van de nieuwe corporate website kwam ook de digitale ontsluiting van de collectie helemaal op orde. De gehele collectie is nu weer te doorzoeken via de website, inclusief beeldmateriaal. Het opnieuw fotograferen van het beeldmateriaal, zodat het voldoet aan de kwalitatieve eisen die daaraan steeds meer gesteld worden, gaat de komende periode onverminderd door.

BankGiro Loterij

Michiel Verboven, Managing Director BankGiro Loterij: "Alweer sinds 2010 zijn we partners. Het Noordbrabants Museum ontvangt de bijdrage ten behoeve van aankopen, tentoonstellingen en beheer en behoud van de collectie. Voorbeeld daarvan is de succesvolle verbouwing en herinrichting van de vaste collectie die opende in 2013. En dat het museum veel bezoekers kan hebben bleek wel tijdens de tentoonstelling *Jheronimus Bosch – Visioenen van een genie*. Heel leuk om te melden dat bijna 2.000 deelnemers de expositie tijdens de BankGiro Loterij Open Dagen hebben bezocht. En als klap op de vuurpijl heeft het museum - mede dankzij die groep deelnemers - eind 2016 de bijzondere aquarel van Vincent van Gogh, *De tuin van de pastorie te Nuenen* kunnen aankopen."

De BankGiro Loterij kon dankzij haar deelnemers uit de inleg in 2015 ruim € 62,8 miljoen bijdragen aan cultuur in Nederland. Twee derde van dat bedrag gaat naar musea, molens en monumenten, zoals het Rijksmuseum, de Hermitage Amsterdam, Vereniging de Hollandsche Molen, het Fries Museum en Het Noordbrabants Museum. Een derde gaat naar organisaties, zoals het Prins Bernhard Cultuurfonds en het BankGiro Loterij Fonds, die op hun beurt podiumkunsten, beeldende kunst, festivals, cultuurprojecten en concerten ondersteunen.
www.bankgiroloterij.nl

De onderneming

Subsidiënten

Wij prijzen ons bijzonder gelukkig met de materiële maar ook morele steun van onze hoofdsubsidiënt de provincie Noord-Brabant. Maar ook met onze andere subsidiënt, de gemeente 's-Hertogenbosch, hebben wij in 2016 zeer constructief samengewerkt: de gezamenlijke inspanningen op het gebied van culturele citymarketing waren een belangrijke pijler onder het succes van de Boschtentoonstelling en het op de kaart zetten van 's-Hertogenbosch als Boschstad, zoals in 2015 Van Gogh in Brabant al op de kaart werd gezet in samenwerking met VisitBrabant en de Brabantse culturele partners. Eind 2016 zijn wij in gesprek gegaan met beide subsidiënten over onze plannen zoals verwoord in de nota *Nieuwe ambities voor Het Noordbrabants Museum*. Deze ambitie bestaat eruit de komende jaren blijvend hoge bezoekersaantallen te realiseren door te blijven investeren in de profilering van Van Gogh en Bosch als Brabantse iconen, in de samenwerking met Brabantse en nationale partners om de (inter)nationale toeristenmarkt te bewerken en in de regelmatige programmering van grote, internationale tentoonstellingen. Een Ambitiefonds, gevormd met een bijdrage uit de reserves van Het Noordbrabants Museum en het positief resultaat van de Boschtentoonstelling, geeft hiertoe de financiële dekking.

Resultaat Jheronimus Bosch

Financieel was 2016 een afwijkend jaar, met een grote tentoonstelling als *Jheronimus Bosch – Visioenen van een genie* en de afspraken die in dit kader werden gemaakt met de Stichting Jheronimus Bosch 500, de provincie Noord-Brabant en de gemeente 's-Hertogenbosch. De jarenlange inspanningen leidden uiteindelijk tot een groot succes en dankzij de ongekende bezoekersaantallen tot een mooi positief resultaat. Als mede-initiator van en fondsenwerver voor het Boschjaar ontvangt de Stichting Jheronimus Bosch 500 een aandeel in het resultaat van de tentoonstelling en de winkel. Voor Het Noordbrabants Museum resteert een positief resultaat van € 2,45 miljoen, opgebouwd uit ons aandeel in het resultaat van de tentoonstelling en de winkel, de inkomsten uit commerciële activiteiten voor zaalverhuur en horeca en de doorbelasting van kosten.

Eigen inkomsten

De inkomsten uit entreegelden uit de overige zeven maanden van 2016 waren € 389.000, lager dan begroot vanwege de lagere gemiddelde entree-opbrengst per bezoeker van € 4,30. Deze lagere entree-opbrengst was te wijten aan de periode dat het museum weliswaar (deels) toegankelijk was voor publiek, maar tegen een lager tarief of gratis in verband met de op- en afbouw van de Boschtentoonstelling. Het aandeel Museumkaarthouders was met 63% vergelijkbaar met andere jaren. De inkomsten uit fondsenwerving voor 2016 bestaan uit drie delen. Het eerste deel bestaat uit een deel van de inkomsten uit fondsen- en sponsorwerving voor de inrichting van het nieuwe museum, waarvoor langlopende contracten met sponsors werden gesloten en waarvan kosten én opbrengsten deels over vijf, deels over tien jaar worden afgeschreven. Het tweede deel bestaat uit bijdragen voor aankopen en restauraties, in 2016 een aanzienlijk bedrag met name vanwege de steun die Het Noordbrabants Museum kreeg bij de aankoop van *De tuin van de pastorie te Nuenen* van Vincent van Gogh. Hiervoor konden wij onder andere gebruikmaken van de bijdragen van de BankGiro Loterij over 2015 en 2016. Als laatste is daar de overige sponsoring en fondsenwerving, ongeoormerkt of voor specifieke projecten in 2016, zoals de bijdrage van de Renschael Art Foundation voor de tentoonstelling *Claire Morgan. The Sound of Silence*. In totaal bedroegen de totale inkomsten uit fondsenwerving in 2016 ruim € 1,66 miljoen.

Stichting Vrienden van Het Noordbrabants Museum

In alle opzichten was 2016 een vruchtbaar jaar voor de Stichting Vrienden van Het Noordbrabants Museum. De tentoonstelling *Jheronimus Bosch - Visioenen van een genie* bood de Vrienden volop mogelijkheden voor wervingsacties. Het zeer exclusieve Koningsdagontbijt leverde een kleine honderd nieuwe Vrienden op. Zij mochten de Boschtentoonstelling in alle rust bekijken na een introductie door museumdirecteur Charles de Mooij. Eind december 2016 stond de teller op maar liefst 298 nieuwe vrienden. Met steun van de Vrienden kocht het museum twee nieuwe blikvangers: het door Jan Fabre ontworpen wandtapijt *De Strijd-olifant* en de bijzondere aquarel van Vincent van Gogh, *De tuin van de pastorie te Nuenen*. Tijdens een speciale Vriendenpreview kregen alle Vrienden de kans deze belangrijkste aankoop ooit van Het Noordbrabants Museum te bewonderen. Met twee nieuwe bestuursleden timmert het stichtingsbestuur aan de weg om met mooie activiteiten de achterban ook de komende jaren te binden aan Het Noordbrabants Museum.

Organisatie

2016 bracht een ongekende vergroting van onze capaciteit: waar de loonlijst normaal zo'n 45 medewerkers telt, waren voor het eindfeest van *Jheronimus Bosch – Visioenen van een genie* maar liefst 495 werknemers uitgenodigd. Hoewel wij in de zomer afscheid moesten nemen van een groot deel van al die gewaardeerde medewerkers die wij hadden aangenomen in de aanloop naar de Boschtentoonstelling, heeft de inhuur van aanvullend en gespecialiseerd personeel Het Noordbrabants Museum veel nieuwe kennis en kunde gebracht, waar wij de komende jaren op kunnen voortbouwen. In verband met het sociaal pact dat Het Noordbrabants Museum in 2012 met de provincie heeft gesloten, werd bij de extra door Trigion ingehuurde beveiligers en gastvrouwen vijf procent van de uren ingevuld door mensen met een afstand van de arbeidsmarkt. Eind 2016 werd een nieuwe aanbesteding van de beveiliging in gang gezet; deze zal in 2017 worden afgerond.

Samenwerking Museumkwartier

Na het onverwachte, droevige overlijden van directeur René Pingen van het Stedelijk Museum 's-Hertogenbosch zijn met de nieuwe directie afspraken gemaakt over voortzetting van de samenwerking op dezelfde constructieve voet, inclusief een driewekelijks directie-overleg tussen beide musea. In 2016 leidde de samenwerking tot een gelijktijdige Bosch-programmering met één entreekaartje voor beide tentoonstellingen en een verdeling van de taken voor de medewerkers op de vloer. Het door beide musea gezamenlijk aanbieden van workshops in de vakantieperioden is al enige jaren een succes. Ook de bedrijfsmatige samenwerking op facilitair gebied binnen het Museumkwartier verloopt naar tevredenheid. Tijdens de Jheronimus Boschtentoonstelling werden in samenwerking met de Stichting Beheer Museumkwartier enkele tijdelijke maatregelen genomen ter bescherming van de geleende werken bij de verwachte hoge bezoekersaantallen; daarna werd nog een aantal structurele verbeteringen van het klimaat- en beveiligingssysteem doorgevoerd. Op het gebied van hospitality heeft de afdeling publieksservice van Het Noordbrabants Museum een leidende rol op zich genomen in de zaalverhuur en organisatie van evenementen en legt Maison van den Boer zich toe op de dienstverlening op horecagebied. Wij verwachten hiervan de komende jaren een positieve impact op de inkomsten.

Financiële gegevens

Financiële cijfers jaarrekening 2016

Balans per 31/12 (x 1.000 euro)

ACTIVA	31/12/16	31/12/15
Vaste activa		
kunst- en historische voorwerpen	€ p.m.	€ p.m.
inrichting museale en semi openbare ruimten	€ 2.129	€ 2.588
subtotaal:	€ 2.129	€ 2.588
Flottende activa		
- Vorderingen		
debiteuren	€ 392	€ 187
omzetbelasting	€ 211	€ 416
overige vorderingen en overlopende activa	€ 974	€ 3.087
subtotaal:	€ 1.557	€ 3.690
- Liquide middelen		
kas	€ 9	€ 11
banken	€ 6.273	€ 4.382
subtotaal:	€ 6.282	€ 4.393
TOTAAL ACTIVA	€ 9.988	€ 10.671
PASSIVA		
Eigen vermogen		
bestemmingsfondsen en reserves	€ 2.953	€ 303
algemene reserves (na verw. result.)	€ 654	€ 614
subtotaal:	€ 3.607	€ 917
Aankoopfondsen kunst	€ 1.295	€ 1.617
Voorzieningen	€ 911	€ 730
Langlopende schulden		
investeringsbijdragen inrichting	€ 2.129	€ 2.588
nog te besteden sponsorgelden	€ 598	€ 903
subtotaal:	€ 2.727	€ 3.491
Kortlopende schulden		
crediteuren	€ 612	€ 1.491
reservering versnellingskosten	€ -	€ 35
overige schulden	€ 836	€ 2.390
subtotaal:	€ 1.448	€ 3.916
TOTAAL PASSIVA	€ 9.988	€ 10.671

Rekening van baten en lasten over 2016 (x 1.000 euro)

	rekening 2016	begroting 2016	rekening 2015
BATEN			
Opbrengsten (incl. JB expositie)	€ 15.672	€ 9.115	€ 2.528
subsidiegelden	€ 4.927	€ 4.875	€ 5.095
TOTAAL BATEN	€ 20.599	€ 13.990	€ 7.623
LASTEN			
personeelskosten	€ 3.387	€ 3.686	€ 3.605
huisvestingskosten	€ 1.451	€ 1.460	€ 1.501
bedrijfskosten	€ 494	€ 385	€ 445
collectiekosten	€ 1.611	€ 210	€ 397
activiteiten (incl. JB expositie)	€ 10.828	€ 7.470	€ 880
afschrijvingen	€ 459	€ 459	€ 459
TOTAAL LASTEN	€ 18.230	€ 13.670	€ 7.287
resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening	€ 2.369	€ 320	€ 336
mutatie aankoopfondsen	€ 321-	€ 320-	€ 211-
RESULTAAT	€ 2.690	€ -	€ 125
RESULTAAT - Bestemming			
toevoeging ambitiefonds	€ 2.650	€ -	€ -
toevoeging algemene reserves	€ 40	€ -	€ 125
TOTAAL LASTEN	€ 2.690	€ -	€ 125

Bijlagen

Aanwinsten

Schenkingen

Philips
Philips radio,
1950
(inv.nr. 17703)

Firma Kluijtmans-v.d. Laak
Jacquetkostuum,
1942
(inv.nr. 17706)

Retabel,
1480-1490
(inv.nr. 17708)

Aankopen

Symen Vrancken
Zilveren lavabobekken,
1627
(inv.nr. 17707)

Jan Fabre (1958) (ontwerp);
TextielLab Tilburg (producent)
Wandtapijt De Strijdolifant,
2015-2016
(inv.nr. 17709)

Vincent van Gogh
(1853-1890)
**De tuin van de pastorie
te Nuenen**,
1885
(inv.nr. 17710)

Cooymans & Zoon
**Herdenkingskruik
"Nederland in oorlog 1940"**,
1940
(inv.nr. 17711)

Kiki van Eijk en Joost
van Bleiswijk
Zonder titel,
2014-2016
(inv.nr. 17712)

Danielle van Vree
Jheronimus Bosch Vijfje,
(Zilver Proof),
2016
(inv.nr. 17764)

Danielle van Vree
Jheronimus Bosch Vijfje,
(Kleurset bestaande uit 4
munten in een houten doos),
2016
(inv.nr. 17765)

Danielle van Vree
Jheronimus Bosch Vijfje,
(in BU kwaliteit),
2016
(inv.nr. 17766)

Danielle van Vree
Jheronimus Bosch Vijfje,
(Eerste Dag Uitgifte),
2016
(inv.nr. 17767)

Danielle van Vree
Jheronimus Bosch Vijfje,
2016
(inv.nr. 17768)

Uitgaande bruiklenen

Aantal objecten: 137

Lijst van musea en instellingen:

Gemeente Sint Oedenrode,
Sint-Oedenrode

Teylers Museum,
Haarlem

Dordrechts Museum,
Dordrecht

Bucerius Kunst Forum,
Hamburg

Gemeente Veldhoven,
Veldhoven

Kapittel van Oirschot,
Oirschot

Afdeling Bouwhistorie,
Archeologie en Monumenten
van de gemeente 's-Hertogen-
bosch

Jheronimus Bosch Art Center,
's-Hertogenbosch

Museo Nacional del Prado,
Madrid

CODA,
Apeldoorn

Het Nederlands Leder en
Schoenen Museum,
Waalwijk

Art Institute of Chicago,
Chicago

Museum Slager,
's-Hertogenbosch

Van Lanschot Bankiers,
's-Hertogenbosch

Wallraf-Richartz-Museum &
Fondation Corboud,
Keulen

Musea Brugge,
St Jans-Hospitaal,
Brugge

Museum Catharijneconvent,
Utrecht

Mauritshuis,
Den Haag

Toezicht en directie

Code Cultural Governance

De Stichting Noordbrabants Museum wordt sinds 1999 bestuurd volgens het raad-van-toezicht-model. De Stichting Noordbrabants Museum onderschrijft de principes en best practice-bepalingen met betrekking tot het raad-van-toezicht-model zoals beschreven in de Code Cultural Governance – Pas toe of Leg uit (2006) en past deze vrijwel volledig toe. Er is in dit opzicht slechts één uitzondering te melden: de *Code Cultural Governance* is nog niet verankerd in de statuten van de Stichting Noordbrabants Museum. De herziening van de Code in de vorm van de Governance Code Cultuur (2014) is aanleiding om in 2017 de governance van het museum te toetsen aan de nieuwe Code en zo nodig de statuten en reglementen aan te passen. De directie zal dit in samenspraak met ter zake deskundigen onderzoeken, waarna de Raad van Toezicht op basis van de aanbevelingen nader zal besluiten.

Samenstelling Raad van Toezicht

Leden van de Raad van Toezicht van de Stichting Noordbrabants Museum van 1 januari t/m 31 december 2016:

voorzitter

De heer drs. Harry J.G. Hendriks
Voorheen CEO Philips Benelux
Onder meer Voorzitter College van Beheer Philips Pensioenfondsen, Voorzitter Raad van Commissarissen CZ, Lid Raad van Commissarissen Philips Electronics Nederland B.V., Lid Raad van Commissarissen van FaberHalbertsma Groep, Lid Raad van Commissarissen Pala Groep, Lid Stichtingsbestuur PSV Voetbal, Lid Stichtingsbestuur "Ons Brabants Landschap", Voorzitter Stichting Ondersteuning Nederlandse Bach Vereniging, Lid Curatorium Stichting Nationaal Monument Kamp Vught

vicevoorzitter

De heer drs. Bart de Boer
Directeur DreamPort Leisure Consultants B.V.
Voorzitter Raad van Toezicht VisitBrabant, Directeur Executive Education NHTV Breda, Voorzitter Raad van Commissarissen Krediet Unie Brabant, Voorzitter Raad van Toezicht Eindhoven 365, Lid Bestuur World Food Center, Lid Raad van Advies Stichting Innovatie Ruimte en Recreatie en Voorzitter Vrienden van Mappa Mondo Waalre

lid

De heer ing. Jacques A.J.M. van den Hoven
Voormalig Lid van de Raad van Bestuur van Heijmans N.V.
Thans onder meer Voorzitter van de Raad van Commissarissen van Van Raak Staal Holding B.V. te Tilburg en

Voorzitter van het Bestuur van de Stichting Wetenschappelijk Onderwijs en Opleiding in de Vastgoedkunde te Amsterdam

lid

Mevrouw ing. Angélique J.M. de Vries-Schipperijn
SVP, Head of Global Presales and Customer Experience, SAP

lid

Mevrouw drs. Nicole S.B. Delissen
Eigenaar Nicole Delissen, Bureau voor Museaal management, projecten en advies
Voormalig Sectorhoofd Collecties & Presentaties bij het Stedelijk Museum Amsterdam

Directie

Directeur/statutair bestuurder van de Stichting Noordbrabants Museum

directeur

De heer dr. Charles C.M. de Mooij

Nevenfuncties

Voorzitter De Mastboom-Brosens Stichting,
Oud Gastel
Vicevoorzitter Stichting Samenwerkingsverband Van Gogh in Brabant
Secretaris van de Stichting Bijzondere Leeropdracht Jheronimus Bosch
Bestuurslid Stichting Archeologie,
Bouwhistorie en Cultuur, 's-Hertogenbosch
Bestuurslid Stichting Hermeslezing,
's-Hertogenbosch
Lid Adviescommissie Geschiedenis en Letteren van het Prins Bernard Cultuurfonds
Lid Raad van Advies Stichting Kasteel Heeswijk
Adviseur Stichting Bosch Research and Conservation Project
Lid Comité van Aanbeveling Art & Antiques Fair 's-Hertogenbosch
Lid Comité van Aanbeveling Art Breda
Lid Comité van Aanbeveling Stichting De Tempel van Empel

Culturele samenwerking

Artishock events & marketing
Avans Hogeschool, Breda
AVROTROS Kunst & Cultuur
BankGiro Loterij
Basisschool 't Schrijverke,
's-Hertogenbosch
Basisschool Het Bossche Broek
Centrum, 's-Hertogenbosch
Basisschool Het Bossche Broek
Zuid, 's-Hertogenbosch
Bezoekersmanagement
's-Hertogenbosch
Bossche Kringen
Bossche Omroep
Brabant C
Brabants Dagblad
Brabants Historisch
Informatiecentrum
Bureau Babel, 's-Hertogenbosch
Connaissance des Arts, Parijs
DADA
De Nieuwe Vincent, Tilburg
De Pont museum, Tilburg
Erfgoed Brabant,
's-Hertogenbosch
Exhibition on Screen
Fontys PABO, 's-Hertogenbosch
Fontys Hogeschool, Tilburg
Galerie Karsten Greve, Keulen
Gemeente 's-Hertogenbosch,
afdeling cultuur en erfgoed
Gemeente 's-Hertogenbosch,
city marketing
Gymnasium Beekvliet,
Sint-Michielsgestel
Hartje Den Bosch Winkeliersvereniging
Hotelloverleg 's-Hertogenbosch en omstreken
Illustre Lieve Vrouwe Broederschap
In Brabant
Jazz in Duketown
Jheronimus Bosch Art Center
J.K. Stichting, Vught
Jeroen Boschcollege,
's-Hertogenbosch
Kindcentrum De Sprong,
Rosmalen
Koffietijd
Koning Willem I College,
's-Hertogenbosch

Kring Vrienden van
's-Hertogenbosch
Kröller-Müller Museum, Otterlo
Kunstacademie AKV | St. Joost,
's-Hertogenbosch, Breda
Kunstbalie, Tilburg
Kunstlocatie Würth,
's-Hertogenbosch
Kunstschrift
L.W. Beekmanschool,
's-Hertogenbosch
Literair Productiehuis Wintertuin
Mercatorfonds, Brussel
Merk Brabant
MOTI Museum of the Image, Breda
Museo Nacional del Prado, Madrid
Museumvereniging
Museumweekend
Muzerije, 's-Hertogenbosch
Muzeul National Brukenthal,
Roemenië
Natuurmuseum Brabant, Tilburg
Nederlands Bureau voor Toerisme
& Congressen (NBTC)
NRC Handelsblad
NOS
OBS De Bolster, Sint-Michielsgestel
Omroep Brabant
Ondernemersvereniging Ontdek
de Verwersstraat
Open Monumentendag
Openbare Bibliotheek,
's-Hertogenbosch
Prins Bernhard Cultuurfonds
Regio-VV Meierij &
Noordoost-Brabant
Renschdael Art Foundation
Restaurant Alliantie
's-Hertogenbosch
Rijksmuseum, Amsterdam
Schatten van Brabant
Stadsarchief 's-Hertogenbosch
Stedelijk Museum
's-Hertogenbosch
Stichting Adriaans,
Sint-Michielsgestel
Stichting Bijzondere Leeropdracht
Jheronimus Bosch
Stichting Bosch Research and
Conservation Project
Stichting Jheronimus Bosch 500
Stichting Museumkaart

Stichting Vincent van Gogh, Etten-
Leur
Stichting Vrienden van
Het Noordbrabants Museum
TextielMuseum en TextielLab,
Tilburg
The Nelson-Atkins Museum of Art,
Kansas
UM Media
Van Abbemuseum, Eindhoven
Van Gogh Brabant
Van Gogh Europe
Van Gogh Kerk, Etten-Leur
Van Goghhuis, Zundert
Van Gogh Museum, Amsterdam
Vereniging Rembrandt
Verkadefabriek
Vincents Tekenlokaal, Tilburg
Vincentre - Van Gogh Village,
Nuenen
VisitBrabant, Oisterwijk
Vrije Academie
VU, Amsterdam
WBOOKS

Partners

Het Noordbrabants Museum bedankt alle partners voor hun steun in 2016.

Coen Teulings • JK Stichting • Stichting Van der Linden Fonds • Ton en Anne-Miek Nelissen-Hanssen
• Mr. Paul de Gruyterstichting • Zusters JMJ 's-Hertogenbosch • Geert en Noor Van de Ven-de Gruyter
• Stichting Zandstaete • Jan van der Horst en Marie Louise Filippini • John en Patricia Groenewoud-Robeerst
• Dick Bosma en Joost de Jong • Het Genootschap van Terrasgasten • alsmede particuliere sponsoren
en begunstigers die anoniem wensen te blijven.

Colofon

Tekst en redactie
Het Noordbrabants Museum

Ontwerp
Thonik

Foto's omslag
Marc Bolsius

Het Noordbrabants Museum
Postbus 1004
5200 BA 's-Hertogenbosch

hetnoordbrabantsmuseum.nl

